

8. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941): стан і статус // Вибрані праці: У 2-х кн. Кн. 1. Мовознавство / Упор. Л. Масенко. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. С. 26–279.

УДК 655.4/.5(100): 821.161.2'05

Антоніна Радько

завідувач біобібліографічного відділу Інституту
Лесі Українки, Східноєвропейський національний
університет ім. Лесі Українки

ЗІБРАННЯ ТВОРІВ ЛЕСІ УКРАЇНКИ У ВИДАВНИЧОМУ ПРОЕКТІ «ЕМІГРАЦІЙНОЇ “КНИГОСПІЛКИ”»

У статті досліджено перевидання творів Лесі Українки у 12-ти томах за редакції Б. Якубського 1927–1930рр. видавничим товариством Ю. Тищенко й А. Білоуса у Нью-Йорку 1953–1954 рр. Виявлені і проаналізовані відмінності між виданнями. Звернено увагу на редакторські втручання до тексту вступних статей що передують окремим творам Лесі Українки, наведені вилучені фрагменти тощо. Йдеться також про участь П. Одарченка у цьому проекті.

Ключові слова: зібрання творів, перевидання, видавництво, редактор, текст, вступна стаття.

Radko A. COLLECTION OF WORKS LESIA UKRAINKA IN THE PUBLISHING PROJECT OF THE «EMIGRATION “KNYHOSPILKA”».

Reissue researched in the article of Lesia Ukrainka's works in 12 volumes, and editorshipped by B. Yakubsky 1927–1930. The publishing society of Y. Tishchenko and A. Bilous in New York 1953–1954. Differences between editions were discovered and analyzed. The attention was paid to the editorial interference with the text of the introductory articles preceding Lesia Ukrainka's separate works, the removed fragments, and more. It is also about P. Odarchenko's participation in this project.

Key words: collection of works, reprint, publishing house, editor, text, introductory article.

«Еміграційна “Книгоспілка”» – так у своїх дослідженнях С. Білокінь номінує видавниче Товариство Юрія Тищенка й Антона Білоуса яке постало у Нью-Йорку на початку 1950-х рр. Воно продовжило традиції харківської всеукраїнської кооперативної книготорговельної та видавничої спілки (Книгоспілка, скорочено КНС), яка з 1918 р. була провідним осередком української видавничої справи на Україні. На початку 1930-х рр. з причин, далеких від економіки й книжкової справи, діяльність Книгоспілки на Україні зупинено, а провідні працівники були знищені, лише окремих вдалося врятуватись. Таким чином, з 1952 р. вже в Америці, у Нью-Йорку, розпочала свою діяльність «еміграційна “Книгоспілка”» – TYSZCZENKO&BILOUS PUBLISHING CO., видавнича спілка Ю.Тищенка й А.Білоуса.

А. Білоус (1892–1955 рр.) та Ю. Тищенко-Сірий (1880–1953 рр.) встигли реалізувати лише деякі із запланованих проектів: «Правописний словник» Г.Голоскевича, англо-український та українсько-англійський словник М. Подвезька, «Історію України-Руси» та «Історію української літератури» М. Грушевського, твори Лесі Українки, М. Коцюбинського, І. Франка, книжку Ю. Тищенка «Україна земля моїх батьків» та ін. По смерті видавців розпочаті видання («Історію України-Руси» (1954–1958рр.)) закінчили їхні товариші О. Балинський та І. Крилов.

Отже, одним із перших запланованих та реалізованих проектів еміграційної «Книгоспілки» було перевидання 12-ти томного видання творів Лесі Українки за редакції Б. Якубського 1927–1930рр. Це одне із найкращих наукових та повних видань творів Лесі Українки, актуальних і на сьогодні. Воно містило вступні наукові статті про основні риси та про окремі твори письменниці; загальну статтю про творчий шлях Лесі Українки, статтю про її лірику та низку статей різного розміру до кожної з її поем та драматичних творів, по статті до художньої прози і до історико-літературних та критичних статей. Б. Якубський представив і ґрунтовну текстологічну роботу, що потребувала високої кваліфікації укладача видання. Він вжив всіх заходів для ознайомлення з рукописами, що збереглися у родичів Лесі

Українки, зробив збірку різних списків та підготував особливий історико-літературознавчий коментар у примітках наприкінці кожного тому.

Як організатор, загальний редактор 12-томника, Б. Якубський, залучив до роботи найкращих літературознавців і мовознавців поч. ХХ ст. Між ними розподілив написання статей до конкретного тому, а також до кожного більшого твору Лесі Українки. Так, А. Ніковський підготував статтю «Ізольда білорука» (том III); П. Филипович – «Місячна легенда», «Одно слово», «Русалка» (том III), «Генеза драматичної поеми Лесі Українки “У пущі”» (том IX); І. Шаровольський – «Роберт Брюс, король шотландський», «Самсон» (том III); М. Драй-Хмара – «Віла-посестра» (том III), «Бояриня» (том VIII); О. Бургардт – «Леся Українка і Гайне» (том IV); П. Рулін – «Перша драма Лесі Українки» (том V); А. Харченко – «Неволя і Руїна («Вавилонський полон» і «На руїнах»)» (том V); О. Білецький – «Трагедія правди» (том VI); І. Ямпольський – «Три хвилини» (том VI); С. Барик – «У катакомбах» (том VI); М. Зеров – «Руфін і Прісцілла (До історії задуму і виконання)» (том VII); В. Петров – «Лісова пісня» (том VIII); Є. Ненадкевич – «На полі крові» (том VIII), «Українська версія світової теми про Дон Жуана в історично-літературній перспективі» (том XI). Неозначеною щодо авторства лишилася стаття «Оргія» (том XI), яка навіть не вписана до змісту, але подана перед драмою. Найбільшу кількість статей написав сам Б. Якубський: «Творчий шлях Лесі Українки», «Лірика Лесі Українки на тлі еволюції форм української поезії», «Давня казка», «Подорож до моря», «Триптих», «Поема надмірного індивідуалізму (Драматична поема “Одержима”)», «Осінь казка (Досі невідома “фантастична драма” Лесі Українки)», «Невеликий діалог про неволю», «Айша та Мохаммед», «Йоганна жінка Хусова», «Адвокат Мартіян», «Леся Українка – белетрист», «Леся Українка як літературний критик».

Усі ці статті є надзвичайно новаторськими та актуальними і у наш час, адже у них порушено цілу низку цікавих проблем творчості Лесі Українки, «вони з’ясовують генезу поем, виявляють літературні джерела, аналізують ідеї цих творів і взагалі з’ясовують сучасному читачеві іноді не зовсім приступну для нього своїм “убранням”, але рідну своїми ідеями творчість

геніальної поетки. Та не тільки саму популяризаторську ролю відіграють ці статті, головна їхня вартість в науковому значінні, вони кладуть перші камінчики серйозного, наукового вивчення літературної спадщини нашої поетки» [6, с. 208]. Примітно, що у рецензіях і вігуках на 12-томне видання творів Лесі Українки дослідники, зокрема О. Косач-Кривинюк, М. Марковський, П. Одарченко та ін., більшою мірою акцентують увагу на оцінці наукових статей до творів, а меншою мірою, або цілком оминають, аналіз приміток.

Власне за «цінні» «вступні статті найвидатніших українських літературознавців» Р. Задеснянський критикував Ю. Тищенка та А. Білоуса. Оголошення Ю. Тищенка про намір перевидати твори Лесі Українки у 12-ти томах з видання 1927–1930-х рр., спонукала Р. Задеснянського до написання попереджувального листа від 20.06.1953р., в якому вимагав щоб редактори якщо не «заступили» ті «“передмови” до окремих творів іншими, то бодай їх виправили або усунули цілком», і далі дорікав Ю. Тищенкові що він «у своїх оголошеннях *захвалював* ті статті як *надзвичайно* “цінні”!» [2, с. 166]. У цьому листі, що лишився без відповіді, дісталось не лише Б. Якубському, а й В. Петрову за статтю «Лісова пісня», О. Білецькому («Трагедія правди»), Є. Ненадкевичу («На полі крові») та ін. «Коли б не ті “вступні” – можна було б лише витати повне видання творів Л. Українки» [2, с. 168], підсумував адресант.

Отже, «щоб задовольнити великий попит наших читачів на твори Лесі Українки, наше Видавництво до 40-річчя смерти великої української письменниці перевидало з деякими додатками недрукованих творів Лесі Українки 12-томове видання творів Лесі Українки, що вийшло в світ року 1927 за редакцією проф. Б. Якубського у видавництві “Книгоспілка”. До нашого часу це найповніше і найкраще видання творів великої поетки» [4, Т.1, с. IX] – зазначили видавці у першому томі перевидання. Означений проект 1953–1954рр. видавці здійснили фототипічним способом, тобто складним фотографічним процесом наносилось відтворюване зображення. Проте цей фотодрук відбувся із значними втручаннями. Це не стосується текстів Лесі Українки. Вони перевидані без змін

(лише у поезії «Дим» редактори додали пояснення слова «різаца»). Невідповідності знаходимо у вступних статтях.

Відповідальним редактором видання 1953–1954рр. призначили П. Одарченка: «Теперішнє наше видання Творів Лесі Українки виходить під доглядом проф. П. Одарченко» [4, Т.1, с. IX]. У першому та третьому томі, заступивши статті Б. Якубського та П. Филиповича, він опублікував дві свої праці «Творчий шлях. Леся Українка» та «Леся Українка і М. П. Драгоманів (До питання про вплив М. П. Драгоманова на Лесю Українку)».

Отже, перший том Творів Лесі Українки 1953–1954 рр. розпочинався новою статтею «Леся Українка. Від видавництва». Розлога вступна стаття Б. Якубського замінена на значно меншу за об'ємом та наповненням матеріалу статтею П. Одарченка «Творчий шлях. Леся Українка». Ці зміни не вплинули на тексти Лесі Українки, що подавались у цьому томі, зміст і примітки.

У другому томі, порівнюючи із виданням 1927–1930 рр., ми виявили неточності у двох поезіях: «Дим» (додано пояснення слова «Різаца» ((італійське) – ріжкові поля, на яких ростуть дерева з довгастими солодкими стрючками-ріжками); і у «Лист до брата Михайла» – невідповідність сторінок (поезія розміщена на 156 сторінці, а в змісті і в примітках зазначено 180-ту).

Чи не найбільших змін і редакторських втручань зазнав третій том. Він містить 9 поем Лесі Українки («Русалка», «Подорож до моря», «Самсон», «Місячна легенда», «Роберт-Брюс», «Давня казка», «Одно слово», «Віла-посестра», «Ізольда Білорука») та «Триптих». До кожного із зазначених творів у виданні 1927–1930-х рр. подавалась стаття. Редактори 12-ти томника 1952–1954рр. вилучили чотири перші статті тому (П. Филиповича «Русалка», Б. Якубського «Подорож до моря», І. Шаровольського «Самсон», П. Филиповича «Місячна легенда»). Замінили першу статтю П. Филиповича статтею П. Одарченка «Леся Українка і М. П. Драгоманів (До питання про вплив М. П. Драгоманова на Лесю Українку)» яка значно більша (вилучена розміщувалась на 7 сторінках, а П. Одарченка зайняла 40 сторінок), а також до публікації додавались джерела і бібліографія на двох сторінках. Відповідно, поема «Русалка» подавалась не з 13 сторінки, а перемістилась на 53 сторінку.

Прослідковується розбіжність сторінок і з вилученням наступних статей, що ми означили вище. Про всі ці зміни редактори жодним чином не повідомляють, більше того, вони навіть не змінюють сторінки у змісті і у примітках. Таким чином, відкриваючи, наприклад, примітки до «Давньої казки» і йдучи за посиланнями на конкретні сторінки поеми відразу знаходимо невідповідність, бо на тому місці опублікована «Місячна легенда». І посторінкова розбіжність вираховується не однією-двома сторінками, а більш як 30-ма. Крім того, у змісті не подають статтю П. Одарченка; на місці вилучених статей лишили просто порожнє місце.

Наступні статті редактори значно поскорочували. Б. Якубського «Давня казка» скоротили на одну сторінку; «Триптих» лишили незакінченою. П. Филиповича «Одно Слово» скоротили на 1,5 сторінки.

Четвертий том, що містить статтю О. Бургардта «Леся Українка і Гайне», примітки Б. Якубського редактори перевидали без змін.

П'ятий том, якщо не зважати на відсутність на початку фото Лесі Українки, теж перевиданий без змін (містить статті П. Руліна «Перша драма Лесі Українки», Б. Якубського «Поема надмірного індивідуалізму (Драматична поема "Одержима")», А. Харченка «Неволя і Руїна»; примітки Б. Якубського та П. Руліна (до «Блакитної троянди»).

У шостому томі редактори зняли з друку статтю С. Барика «У катакомбах», яка мала б бути на 81–92 сторінках. Відповідно, твір почався з 81 сторінки, в наслідок чого порушилась подальша нумерація, яка з цього моменту не відповідала змісту та посиланням на сторінки у примітках тощо.

Сьомий том перевиданий без найменшого втручання (містить статті Б. Якубського «Айша та Мохаммед» та М. Зерова «"Руфін і Прісцілла" (До історії задуму і виконання)»; примітки Б. Якубського та І. Ямпольського).

Восьмий, єдиний том, де редактори вказали, що при передруці з технічних причин втрутилися до матеріалу що подавався. Тут друкувались драми Лесі Українки «На полі крові», «Йоганна жінка Хусова», «Бояриня» та «Лісова пісня», а також до кожної з драм подавалась стаття. Саме до цього тому

було найбільше претензій у Р.Задеснянського, особливо до статті Є. Ненадкевича до «На полі крови». Ця стаття у виданні 1927–1930рр. подавалась на початку тому, редактори її зняли, вилучили також зі змісту, і почали том із 25 сторінки, тобто відразу із публікації драми. При цьому зазначили: «Увага! Цей 8-й том з технічних причин починається з сторінки 25» [4, Т. 8]. Відповідно нумерація сторінок не порушилась, і знялось питання невідповідності з примітками. Крім того, у статтях Б. Якубського та В. Петрова вилучені значні шматки. Без жодних втручань лишилась стаття М. Драй-Хмари «Бояриня». Зі статті Б. Якубського «Йоганна жінка Хусова» на 51 сторінці вилучений фрагмент: *«І от у цьому моменті “драматичного етюдю” подає автор внутрішню поразку своєї героїні, поразку, що має за свою причину відданість Йоганнову застарілим, фальшивим упередженням християнства: тільки-но чоловік сказав, що мабуть Йоганна – “навчилася... в свого пророка... вимагати розлучного листа за леда-слово”, як вона “хапається за голову, мов ударена спогадом”, бо-ж згадала, що –*

Учитель

Наказав повік не розлучатися,

хіба що зрада станеться...» [3, Т. 8, с. 51].

Два фрагменти вилучили зі статті В. Петрова «Лісова пісня». На 164 сторінці відсутній останній абзац: *«Індивідуалістка, ніцшеанка, для якої постать Прометей була найулюбленіша з усіх витворених людством, Леся Українка в образі Мавки розкрила бунтівництво самозречення, непереможність само офіри, повстання пасивної самовідданості. Коли в поемі “У катакомбах” слова християн: “Ми боремось в терпінні і покорі” їй видались блюзнірством, – то в “Лісовій пісні” в образі Мавки вона намагається ствердити, що “боротися в покорі” ще не значить створити з себе раба, відмовитись од вільного духа» [3, Т. 8, с. 164].*

І зняті з друку останні чотири абзаци на 176–177 сторінках (де автор робить «одчипні реверанси» щодо марксизму), а разом із ними і посторінкові посилання, що були означені вище у тексті (автор означає звідки подаються цитати («¹Критика, 1928, кн. VIII, стор. 74»; «²Ор, cit., стор. 75.»)): *«Що не казати “за” чи “проти” марксизму Лесі Українки, безперечно одне, що марксизм*

Лесі Українки з'єднувався з ніцшеанством, індивідуалізмом, богоборством, проповіддю "дужої особи". В "Лісовій пісні" ми знаходимо цю саму поезію "волі", але з де-якими обмеженнями.

Проголошуючи "Мавку", Леся Українка проголосила "Психею", перемогу покори й доброти над боротьбою, "тілу" протиставивши абстракцію, мрію. В "Лісовій пісні" Леся Українка, поставивши питання про взаємини природи й людини, запропонувала "мелійне" платонічно-романтичне розв'язання питання. Од марксизму вона ухилилась в бік платонізму й романтики.

Проте, нас не повинні дивувати ці хитання Лесі Українки, ця еволюція од "У катакомбах" до "Лісової пісні", ця початкова непримиренність і проповідь, кунець-кінцем, покори. Леся Українка пройшла ту саму путь, що й багато інших її сучасників: од марксизму 900-х років до ліквідаторських ідеалістичних настроїв після р. 1906.

Не треба робити великих соціологічних розшуків, щоб в хитаннях Лесі Українки побачити відгук хитань свого часу й своїх сучасників» [3, Т. 8, с. 176,177].

Уважний читач це відразу помітить.

Дев'ятий том представлений не фототипічним відтворенням, як анонсували видавці, а це звичайне перевидання із певними змінами тексту і оформлення. Редактори втрутилися не лише до тексту вступних статей (Б. Якубського «Адвокат Мартіан» вилучили, але зі змісту не зняли; П. Филиповича «Генеза драматичної поеми Лесі Українки "У пущі"» скоротили: на 11сторінці вилучений шматок тексту «Цю брошуру, як видно з незакінченого рукопису Лесі Українки, цілком можна прилучити до раніш розглянутих Драгоманівських брошур, що в приступній формі пропагували ідеї релігійного вільнодумства, зі зброєю раціоналістичної критики підходили до православ'я та католицізму. Початок свідчить, що й тут мається на оці зростання "штундизму" на Україні: "Багато людей читає велику поему ""Утрачений і повернений рай", де говориться про створення світа, про те, як перші люди утерjali рай, як потім віра в Христа вернула їм той рай. У нас на Україні від певного часу почали читати "Утрачений рай" не тільки люди досить письменні, але й такі, що не мають часу багато читати й

займатись великою освітою, хоч і раді-б її мати. Найбільше люблять сю поему ті “брати-християни”, що то їх інші люди взивають “штундами”» [3, Т. 9, с. 11]), а й передрукували текст драми «У пущі» змінивши шрифт, і змістивши посторінкове розміщення тексту. Вони намагалися розтягнути текст драми, щоб він продовжився на ті сторінки, де мала б міститися стаття Б. Якубського до наступної драми «Адвокат Мартіан». І, в принципі, їм це вдалося: «Адвокат Мартіан» розміщений на 139–182 сторінках. Але ж притому зміщені сторінки у драмі «У пущі» не виправлені редакторами у примітках, і маємо повне неспівпадання посилань у примітках, а примітки Б. Якубський саме до цього твору підготував надзвичайно ґрунтовні, плюс варіанти драми з коментарями на 125 сторінках в яких конкретне посторінкове, порядкове посилання на текст – і всі ці сторінки зміщені.

Десятий том, у якому надрукована проза Лесі Українки, зазнав змін лише у вступній статті Б. Якубського «Леся Українка – белетрист». На ІХ сторінці, де мова йде про оповідання «Святий вечір», після слів «Воно має той самий підзаголовок – “образочки”, що й інші ранні реалістичні оповідання Л. Українки» вилучений цілий абзац: «З біографії авторки цих оповідань відомо, що вона змалку не знала релігійності. Отже оповідання “Святий вечір” є данина традиції тих часів, але й цю чужу для себе традицію Л. Українка використала у тій формі, яка була властива її світоглядові. Перший “образочок” – то “святий вечір” в заможній та щасливій сім’ї, другий – в багатій, але нещасній через хворобу людини, третій – “образочок” малого школяра, четвертий – що без нього не могла обійтись Л. Українка, а може власне для нього й написала перші три “образочки” – образ молоді бідної самотньої дівчини-швачки, робітниці в якій теж є “святий вечір”, але без ялинки, без подарунків, без святкової вечери, – вечір відпочинку від тяжкої роботи» [3, Т. 10, с. ІХ]. На місці вилученого фрагмента порожнє місце, а текст іде далі після пустоти.

В одинадцятому томі редактори лишили без змін статтю Є. Ненадкевича «Українська версія світової теми про Дон Жуана в історично-літературній перспективі», а зі статті Б. Якубського «Оргія» вилучили два фрагменти. Перший на 111-й сторінці – в

кінці першої частини відсутній останній абзац: після слів «...тоді стає і зрозуміло, що вона в творах своїх за грецькими чи єврейськими, чи якимись іншими народами завжди бачила рідний та милий їй народ український» [4, Т. 11, с. 111] повинен міститися вилучений текст *«Не до Росії, не до російського народу стосувалася її гостра, пекуча зненависть, вона в її творах спрямована була проти царського режиму. Леся Українка в своїх поглядах була інтернаціоналістка, але найбільчіше відчувала “тяжку, гарячу, гірку тугу” в думках про свій поневолений народ, бо на власні очі бачила, до яких жахливих форм знуцання, презирства, насильства, поневолення дійшло в ставленні до України російське “самодержавство”»* [3, Т. 11, с. 111]. Другий фрагмент на 116 сторінці – це кінець статті, з якої забрали 11 останніх рядків тексту. Стаття мала б закінчуватися не словами «...зробила з літературних творів могутню агітаційну зброю, бо ж література в своїй емоційній силі була й буде завжди специфічною агітацією за кращі ідеї людства, за волю, за красу, за», а наступним продовженням: *«перемогу правди. Позбавлена й найменшого українського шовінізму (“в першу чергу соціалістка і лише в другу – українка” – слова І. Франка і пізніш В. Коряка), Леся Українка в своїй драматичній поемі “Оргія” боролася за волю українського краю та українського мистецтва. І тепер, коли маємо вже вільний український край і вільне українське мистецтво, можна тільки прикласти до Лесі Українки те, що було сказано нещодавно з приводу 65-ої річниці з дня народження М. Коцюбинського в 9-му числі за 1929 р. журналу “Гарт”: “Вивчаймо попередників сучасної революційної літератури, що залишили нам багату й барвисту художню спадщину”»* [3, Т. 11, с.116]. Причому останній фрагмент як вилучали, то речення, і відповідно статтю лишили незакінченою, обірваною на півслові.

У 12 томі відсутня стаття Б. Якубського «Леся Українка як літературний критик», повністю зняті примітки. (Зі змісту теж це все вилучили). Подали лише тексти Лесі Українки.

Отже, видавнича спілка Ю. Тищенко й А. Білоуса 1953–1954 рр. без змін фототипічно перевидала 2, 4, 5 та 7 томи творів Лесі Українки у 12-ти томах. Найбільше змін і редакторських втручань ми виявили у 3, 8, та 9 томах. Крім того ми зафіксували зняті або скорочені вступні статті (1, 3, 6, 8, 9, 10, 11, 12 томи);

неточності у змісті (3, 6, 8, 9 томи); зміщення сторінок тощо. У першому та третьому томах редактори опублікували статті П. Одарченка «Творчий шлях. Леся Українка» та «Леся Українка і М. П. Драгоманів (До питання про вплив М. П. Драгоманова на Лесю Українку)», яких не було у виданні творів Лесі Українки 1927–1930-х рр. Та попри всі вилучення та неточності зібрання творів Лесі Українки у 12-ти томах перевидане видавничою спілкою Ю. Тищенко й А. Білоуса 1953–1954 рр. у Нью-Йорку має безперечно велику наукову цінність, на той час це було основне видання, яким послуговувалися літературознавці діаспори досліджуючи творчість Лесі Українки.

Література

1. Білокінь С. Антон Білоус – еміграційний видавець із Батурина. [Електронний ресурс]. – <https://www.s-bilokin.name/Personalial/Bilous.html>
2. Задеснянський Р. Творчість Лесі Українки. Критичні нариси (видання друге доповнене). Мюнхен. В-во «Українська критична думка», 1965. 173 с.
3. Леся Українка. Зібрання творів: у 12 т. Т. 1–12. Київ – Харків. Книгоспілка, 1927–1930.
4. Леся Українка. Твори: у 12 т. Т. 1–12. Нью-Йорк. Вид. спілка Ю. Тищенко, А. Білоус. 1953–1954.
5. Мельник О. М. Тищенко Юрій Пилипович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.history.org.ua/?termin=Tishchenko>
6. Одарченко П. Леся Українка. Твори. За загальною редакцією Б. Якубського. Червоний шлях. 1927. №12. С. 206–208.

УДК 821. 164. 3 – 112. 09

Сергій Романов

кандидат філологічних наук, доцент,
Східноєвропейський національний університет
ім. Лесі Українки

«НАШІ ВИЗНАЧНІ ЖІНКИ» С. РУСОВОЇ І «ТРИ СИЛЬВЕТКИ» Л.БІЛЕЦЬКОГО ЯК ПРОТОКРИТИЧНІ ВЕРСІЇ ЖІНОЧОГО ЛІТЕРАТУРНОГО КАНОНУ

Статтю присвячено науковій інтерпретації становлення українського жіночого літературного канону. Переважно виклад